

Stockholm, tryckt hos P. Palmquists Aktiebolag, 1907.

N:o 5. (11).

Pasatis-manon 1907.

Nubbe jakke.

Låffåmus Samita påta kutta pale jaken, åkta nummer färt talwe-manon. Färt nummerin lä 16 piele. Hadde: 50 öre jakke åutäft. Äwiå nummera hadde lä 10 öre.

Jeketis=laulotis.

O Jesus, piejah talle
Tu sājít padjel mu,
Ja wuoingastallat pajah
Taw palwalidjew tu!
Åroh tān munji kaika
Mu sielo keurotak
Ja pajah kaikait peiwit
Mu wiesot armostat!

Aleh taft muiteh suttoit,
Mait udni taffiw mān,
Ja watteh puorre wiljow,
O, wieketidje tān,
Mi kaikait suddo-taffit
Läh sittam wieketit
Ja Ultje almai tālwot
Kaik waiwan almatjít!

(Laulotuniva kā n:o 391 firjen Sionstoner: "Bred dina hvita wingar".)

Padjit manait pätet mu lusa.

Mark. 10: 14.

Kutti lä tat, kutti jaula tait pafoit? Jus tat lului juuk
jala karrotidje jala pahas almatj, kutti lului jaulat tait pafoit,
te förta attje ja iedne lului wästetit: Tän luluh åpatit mia
manaita tav, mi lä paha; äh si åttjoh pätet tu lusa. Jala
jus tat lului öllo häjos almatj, kutti lului tav jaulat, te lulun
wästetit sunji: Tän ih mateh waddet mia manaita, mait si tarpahih.

Men jus puorre ja mainotum almatj lului atnot, atte åttjo-
lului walset manait ietjas kättjoi, ja jus sän wil lului taffar,
kutti matalului waddet manaita mäddde puorre åpatusait, te ifkape
mäddde attje ja iedne lului alkut usjotit: Marjo lä puoremus, atte
män tiptaw su ådtjot mu manaw muttem aikai, jutte puorre lä
mannai åpatusait ådtjot.

Kutti lä tal sän, kutti jaula tait pafoit: Padjit manait pätet
mu lusa? Tat lä sames, kutti lä puorep kå kaikah almatjah wäral-
tin; sames, kutti matta waddet tait åpatusait, mah läh außen äh
kuoros wall talatj iellemi ainat pätte iellemi ai. Tat lä Härra
Jesüs, kutti jaula tait pafoit juokke attjai ja ädnai: Padjit manait
pätet mu lusa. Jesüs lä fapnokabbo kå fapnokammus kånakis.
Sunji lä wattetum kaika fapnö alme sinne ja ätnama nanne.
Sän aimota wieketit, kå almatji wiekke lä tässje. J tuttik lä
åttjam almatji manait nâu kå sän. Jutte sän pajai sarjetit ja
alpetit ietjas; sän pajai tålvot ietjas karrasammus japmemi, wai
matalului länestit ja wieketit miaw. Sän lä tat pajastjuodtjelam
ja alme härlöktuotai pajetum Lånestidje, kutti jaula udni te kå
tålen juokke attjai ja ädnai: Padjit manait pätet mu lusa.

Mantieti Jesüs jaula tav? Jus tän luluh wuoinet manatjaw
waddsemin rasses jiengan, ja tän ietj tjuottjoluluh katten, maites
tän te luluh taffat? Jala jus manatj lului tjadjanam suokis
wuoutai, kätkes tän te luluh taffat? Tän luluh åttjat tav, huketit
alla kielaina: Kieres manatjam, pätet mu lusa. Härra Jesüs
wuoina, atte wäralt lä tiewas wataist unna manaita ja stuorap
manaita ai. Däppä läh mäddde watah kåppatjaka sia rupmahi ja
sielloi. Tantieti jaula Jesüs: Padjit manait pätet mu lusa. Sän
sitta warjalit manaw taist wataist. Stuoramus watah läh suttoh.

Taist wataist i mateh kuttik ietja kā Jesus warjalit. Jus manatj alka iettjet karrotimmew, te i aktak attje jala iedne mateh haggat manaw taste. Sái mattepa straffot manaw, jus sái kullapa taw karrotimme; men äpa sái mateh haggat taw likomist karrotipmai. Men Härra Jesus matta tjåutet taw tate pahas tapest. Sämmalakai matta manatj iettsekåtet kiellašaw ja kárshotallamaw, sjaddat fuollakin, pahastapakin, årrot tiewas wassfest ja ietja pahotakaft. Maites mattih äikatah taffkat kajotjit manaw tate pahast? Si mattih warotit manaw, straffot ja wakotit su. Men waimo kautoi si äh mateh maitek taffkat. Men Jesus matta waddet mannai åtå mielaw, raina waimow, nâu atte tat alka wasjotit pahotakaft. Ja wil änap. Kå almatja waimo járkål ietjas pahotakaft ierit ja Jesusa ailes wuoinganis alka tårjot ja siurit waimo sinne, te täuta tat wuoinganis tanka almatja isleemaw puorrewuotaina ja kierewuotaina, su ussjolmasah sjaddih puorren, su pakoh sadnašin ja su parkoh rieketefärtokin. Taffkarin sjaddih manah, kā si pätih Jesusa lusa. Ja tantieti jaula Jesus kalkaita äikatita: Padgit manait pätet mu lusa.

Kälte mattih manah pätet Jesusa lusa? Jus mi läp kafjotum pätet sames almatja lusa su häimai, te mi äp tjangah winteka jala kato tjata ainat tan rapas uwja tjata. Surra taggo wuorta sán, atte mi kalkap pätet. Jus mi sittap pätet sames paikai, te mi mannap lakamus kainow äpke kufkes swikkew. Kå manah kalkih pätet Jesusa lusa, te si wiertijih taw kainow mannat, kággo Jesus wuorta, atte si kalkih pätet. Ja Jesus lä ietj rappam uwswaw manaita. Kaino, kággo mi kalkap tålwot manait, lä jako kaino, kristalatj tjåggolwaşa jakko Jesusa nala, äikati jakko Jesusa nala. Kuinah, kutih jakkin Jesusa nala, kuoddin manaitiha su lusa. Kuinai jakko li nappo kaino. Dah, kutih idtjin jakeh Jesusa nala, si idtjin kuotteh ietjaşa manait su lusa. Ja uksa, maw Jesus lä rappam, lä kastatim kalmaktes Dupmela naman. Jutte Jesus lä jaulam, atte almatjah kalkih

kaftatimme pafko taftatuwwat ſu ápatiſálman. Jeſuſ ſitta kaftatimme ſinne tuoſtot manait. Sán jaula tantieti kaikaita äikatita: Padjit ietjate manait pátet mu luſa ailes kaftatimme pafko, manw mán lág ſispiedjam.

Mangel ká manah läh kaftatum, kalkih äikatah wieketit manait ſjaddat pajas kaftatimme armo ſinne. Mangel ká tân läh tħakkatam tħallaw, te tân piejah laſew muoraift ātāſift ja wil ātāſift. Jeſjan tħallá jadda. Manah äh piſoh ietjafa kaftatimme armon, juſ ſi äh Jupmela pafko pafko ápatuwah, atte akew kalkih jaſket Jeſuſa nala te ká ſia Lāneſtidje nala, ja juſ ſi äh ápatuwah wiesjot Jeſuſa fitota milte. Kánnie manah äh tħallotuwah ja ápatuwah Jupmela pafko, tħappe ſi ſjaddih pajas watna-jako ſinne, iſka ſi läh kaftatum. Si läh nappo mälkatin ierit Jeſuſift. Ká Jeſuſ tantieti jaula: "Padjit manait pátet mu luſa", te sán wałota kaikait äikatit, atte kalkih pałatit ja tħallot manaitiſa Jupmela pałvina. Dat lä nappo áiwaſammus ápatiſ muoraita, atte áppiħ Jupmela pałow.

Manah kalkih warjaluwwat jako ſinne Jupmela pafko pafko. Si kalkih talloj juo, ká ſi alkih tadžatit, ápatuwat jaſket ietjafa mannarwuotaw Jupmela lunne Jeſuſa pafko. Náu ká ſi kaftataha pafko läh tħallotum Jeſuſa luſa, náu kalkih ſi ai ſjaddat pajas tan wiſħeswuotan, atte ſi läh Jeſuſa āmeh, atte sán lä ſia Lāneſtidje ja atte Jupmel lä ſia riewtes attje. Dat lä pāſtot, atte wuostak padja manait tjielka watna-jako ja ſutto pafko mannat ierit ietjafa kaftatimme littoſt, náu atte ſi mangela marjo kalkih farra järkálism-waiwe tħata waſt mattet tuoſtot jałow. Ikuſ tan ſinne läh fuorra wata? Marjo ſi äh järkáleħ ietjafa. Marjo ſi manniħ iſkat ierita. Tantieti: Pajah manait ſjaddat pajas jako ſinne; tħallwoh ſiait Jupmela pafko pafko; pałateh ſiait tħaptastit ietjafa manna-jakow. Ja ká manah mieddiħ, kappatjaka Jupmela wuosti ja almatji wuosti, aleh tappah ſiait ālkos Jupmela rikäf ſia mättoi tieti, mait ſi läh taħkam; aleh walteh ſiait ſia jałow ierit. Men pałateh manaw Jupmela pafko pafko sangartit ietjäs mätton ja tħaptastit ja atnot antakis taw mätton kappatjaka Jupmela ja almatji āutān. Jeſuſ jaula ai tan mana pirra, kuttii lä mäddam: Padjit manait pátet mu luſa.

Äh tauf äikatah kaikaw aimoteħ. Manah mattiħ taiwai, iſka atna fuoramus mārrħaw ſia pirra, willituwwat ābbānaka ierit Jupmela lutte ja wiesjot ſutto ſinne. Äh ſi taſt ābbānis

Iaketeħ, mait Jupmel jaula ietjas pakon jala mait äikatah jaulih. Maites tal äikatah kalkiħ tafkat? Si mattiħ aïn räkkälit ietjasa manai äutāst. Man mälfati manah wil läh tjadjanam watna-jakon ja sutton, te si tauf äh mateħi tgħaggat ietjasa äikatit luuítatimmeß wuolos Jupmela äutān waimolatj äutāst-räkkälwaſan manai äutāst. Ja tat äifikti äutāst-räkkälwis lä äutos fapmo tan wäraltin. Tat lä aktar Jupmela fapmo.

Äutāst-räkkälwaſa fapmokis kietai nanne mattiħ äikatah juuķe peiwe fuoddet manaitiha sia Jupmela ja Lānestidje luja.

Pad jit manait pätet mu luja!

Paj' manait pätet mu luja,
aleh tait kässef tħakkah:
Tat lä tat pakon Jesuha,
mi miaw avon tafha.
Mi jaikk, maw tän tħiġi
tän, kutt iħi fal-faġġ piettet;
tu litto mi tait kastatip,
jutt' taw mi wiċċajt tiepet,
att' tän iħi kässef pieštēh.

Wielkasabbo kå muota.

Anna manai häimai mietse tjata. Sân päti härra häimast, tānni jān aktar ietja f-kallo-manaikum li läkkäm härra äutān.

Mietsen li āllo hauske ja suotas. Muota li walhaejt kattjam ja karwotam pietṣit ja kuoxsajt wieskis ja litna karwoita, jākeh ledjin wielkatah, ja pāunah ja kierkeh ja jalngah ledjin kāptijātum wielkasammus muottakist.

Kå Anna wattxi tappi, te jān muiči tait pañoit: "Wielkasabbo kå muota".

"Mattaħu-ham miki ārrot wielkasabbo kå attja kattjam muota, mi i läh aïn tuolmotum almatja juolkej ja tuolswatum ätnama māiwest", jaulai jān aktor allaqis.

"Wielkasabbo muottakist." "Pañah mu, wai ħjattaluluw wielkasabbon kå muota." Nāute tat li Anna muiči āllo puorakit kānaktis Davida räkkälwaſaw. Sân li lärram taw āllo unnakad-tjan ietne puolwai paltan. Tat li jān ietj, fu ietjas waimo, mi mati ħjattat wielkasabbon kå muota. "Wuoi, maffar lä mu waimo

talle", jaulai Anna allas. "Talle tat kalle i läh wieskat kā muota. Änap kā afka tjappis tieble kauno kal tanne." Sān muiči, kākte sān li ārrom māren ädnas. Ja adtjač li sān tja-mam muttem waiwan häjos neitai, kāne ledjin rimjōs piktasah.

Ja ledjin ain wil manča ietja tjappis tiebleh, mait Anna aitšai, kā sān alki åtšātit ietjas waimow. Su waimo i lam nappo wieskat nāukā muota, wil pinneput wieskasabbo kā muota. "Wuoi, Jūpmel, suoiteh munji antakis ja pasah mu, wai sjattaluluv wieska-tabbon kā muota", tjuorwai sān tjaufa. Sān li wuoin aktō Jūpmelinās tāppē mietšen.

Sān mierreti, kākte sān kalkai taikat. Sān kalkai tuotaina wiggat sjaddat rainas in ietjas waimon.

De sān häimai pāti. Sān li puorre ja awos ietjas ädnai ja wieketi su su parkon. Raika manai nāu kāppasit, ja Anna li nāu tutalatj.

Kā su iedne ittji taft tarpaheh su wiekew, manai Anna lākātjut muttem puorre firjew, maw sān li adtjom. Men mi li tat? Stuorra tjappis tieble li tan tjappa firje finne.

Māren riutai Anna wiesjas luja ja tjuorwoi: "Kulah tān, mannes tān läh päistam mu firjew, tān wästes pattja".

"Kierēs Anna, suoiteh munji antakis, iw mān taw ändo taikam, ainat sāitiw nārtāt pläffa-flaskaw. Annatjam, suoiteh munji antakis, mān lāw nāu surkon", rākkali su wiesja.

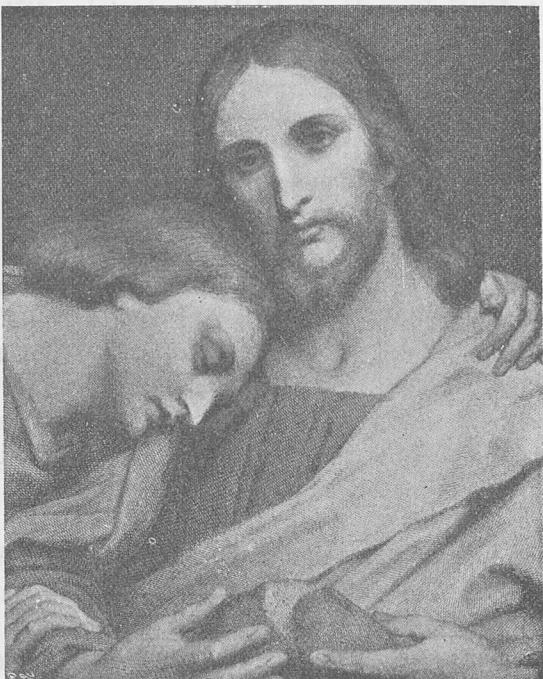
"Ja, surkon, men i tat katoteh tieblew firjest. Alleh jačeh, atte mān suoitaw antakis, iw kāsžek", jaulai Anna ja manai māren ierit.

Kā Anna pätte itietin kouulai ålkos winteka tjata, kilti wieskis muota su tjalmita. "Wieskasabbo kā muota." Anna skapmohi, kā sān muiči taw, mi li ieketist sjaddam. I lam tat nāu alke, kā sān li jaikam, ārrot rainas. "Wuoi, wieketeh mu, kierēs Jūpmel", sjuketti sān. "Mān sitaw sjaddat rainas."

Men su finne kulloj jietna, mi jaulai: "Tān wiertih rākkālit, wai tu wiesja suoita tunji antakis." — "Kalkawus mān atnot suſte antakis-suoitemaw", jaulai Anna. "Suoitet antakis mān mataw, men atnot suſte antakis, taw mān iw takah. Sānham tat lä, kuttī lä pāštöt taikam, iwke mān." Men tuot jietna ittji sjāwot ārrot, ja tantieti Anna ittji åttjoh način rafew, ainat mārāsti kātjo peiwew.

Anna manai waast mietse tjata härra häimai. Men udni i lam nâu fuotas mietsen. Pirowalis talke li sjaddam ja muota li suddam muoraist. Tah tjuodtjon tal tanne nâu tjappatin ja alwoisin, te kå lulum surkot taoste, atte ledjin häitam ietjas muotawielsis karwoit. Tat muota, mi li ätnamin ja pâunain, li ai katom ja suddam.

"Wielkaabbo kå muota." Tat pakö ittji sitah kuotet Annaw. Men talle tat takai su hådjen. Nâu kå talle wuoinoi mietsen, nâu li ai su waimo finne, tiebleh, sjäunyat ja akket. Tah mange-

Kristus ja Johannes.

mus peiweh ledjin tåssje wall lafetam suddo-tieblit su waimo finne. Ja sän, kuttli li usjotam, atte sän kalkai mattet warjalit ietjas rainasfin.

Skallo-attje prukoi taiwai, mangel kå ledjin häitam läkkämist, laulot aktan ietjas läkkäm-manai kum. Wuostas laulom, marv si udni laulon, manai njuolka Anna waimo sja:

"Wuo, Jesus, mân råkkälaw waimostam tu,
wai pâtah ja armostat tjåutalah mu,
ja passalah muwva nâu wielkatin
kå muota mu waimo ja miela finn".

Tat li jurra Anna sisngemus räkkälvis. Kå ledjin häitam laulomisj, wiekai sän ierit ja åtsjäi siettos paikew mietsen. Täppe luoiti sän puolwai nala sames kierke kuorrai ja räkkäli Jupmelaw, ja su attje alme sinne kulai su jjuokanaasait.

Käppasabbon waimo kautoi wattsi Anna häimai. Täpe kuoran kaunati sän wieljainis. Tat aikoi wiekat ierit. "Wuorteh, Wuolla", tjuorwoi Anna. Sän wiekai su äutält, njåmoi su tjie-peta pirra ja jaulai: "Kieres Wuolla, matahkus tän luonet munji antakis, atte män läw årrom nån waftak ja paha tu wuofti?"

Wuolla kätjai su nala, imaitalai ja jaulai: "Jh tän kalkah atnot muiste antakis. Men jus tän sitah luonet munji antakis, atte män patiw tu kirjew, te män sjattaw nån awon. Jh tän mateh jakket, man hâjen män läw årrom tantieti. Jus män lit mataluluw waftot tieblew ierit." Wuoi, i lam tuot unna täblatj mike kaikai tai stuorra, tjappis tiebli paltan, mah ledjin su waimo sinne, maiste sän tal jak, atte su Lånestidje sitai su rainasfin passat.

Anna tjäkkähi tan härwotum kirko sinne. Kaikait tjappa lasta-muorait ja rasit ledjin skallo-manah kuoddam kirkoi, wai tat kalkai härwokin sjaddat, kå nuorah kalkin mannat ietjasa Jupmela åutai ja täptästöt ietjasa jakow.

Dalle li tat ailes päädå, kå si kalkin wuoftas pale mannat Härra tällo åutai. Anna täptäi, atte tat päädå li sunji tiurasabbo, kå kassjet åutål su wiesjom-aiken. Sän täptäi, atte sän li nån uwuolas, nån urainas.

De orja suoima tjuodjakäti ja tah åutos pałoh: "O, Jupmela libba, kutt ieritwaltah wäralta suttoit", padjanin allakasjai ja jaksin su luja, kå sän sjäjäti puolwaitis altara åutån.

"O, Jupmela libba, kutt ieritwaltah wäralta suttoit, raineteh mu ai ietjat tiuras waran." Nåute sän räkkäli.

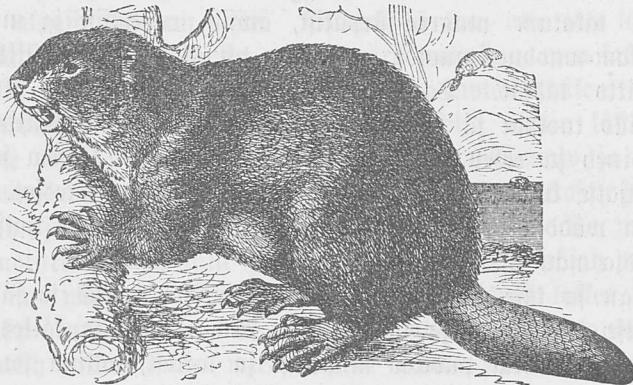
"Kristusa warra, tu tieti ålkos njuorkotum", jaulai skallo-attje ja piejai ietjas kietaw su sjäjatum åiwe nala.

"Kristusa warra", kätj tanne adjakaw, mi matta passat waimow wielsabbon kå muota. "Ja tunji — jurra tunji."

Anna sjäjäti åiwe wil änaput. Ja su katnjalah kattjin waljet te kå kita-rasjjo. Men tah ledjin kieresiwuota, kitoliswuota ja räkkätallama katnjalah.

Wadnem.

Kalle ma färtahatj lä kullam juvita tuon äutos juttoja pirra, man namma lä wadnem, walla äh kalle almatjah kaunoh tappe mia rikan, kutih läh ietjah wuoinam taffar wadnemaw. Nakew si marjo läh wuoinam. Nakin pares same-akan lä marjo ain tålotj wadnem-nakke-kapper wuorkan, maw sän lä arpim ietjas ietnest jala ietne-ietnest, ja taste matta wuoinet, atte tan wadnemin lä årrom hui puorre ja tjappa nakke, man kuolka lä sidnasabbo kå manke ietja juttoja kuolka. Ja jus statai wuolka, te matta ain

Wadnem.

wuoinet wadnema nakke-åjestedji lunne, kutih taffih muottait taiße pântas åiwita. Bäwer lä tan juttoja namma taro fiela milte. Walla ålko-rikaiß läh tah nakke pâtam, mait nakke-åje-stdjeh wuobtih. Äh tappe mia lantan åttjoh taffar nakit.

Dålen li wal allo ietjalatai. Dålen kaunojin wadnemah Samenätnamin ai, ja ätna wadnemit piutin tålotj sameh färt jake. Dat li tiurasammus nakke, maw si mattin ådtjot, ja taste pâti, atte ila ätna wadnemit kåddâlin, nâu atte wimał muorrotin åbbâ wadnem-såkaw. Mangemus wadnemit mia lantan kåddin, kå talatj pares almatjah ledjin nuorah. Årjeli Wuonan kaunojih ain muttem wadnemah, mait lä karra puorko wuotjet jala rafetuttet. Ånamus wadnem-nakit ådtjoh Sibiriaß ja Amerika nuorta-åjest

taist aimotis stuorra wuoutiſt, mah tapppe kaunojih ja kannne i jurra aktak almatj wiesoh, kuttii matalului rafetuttet wadnemit.

Dat wadnem lä ållo åutos jutos. Dat lä wuoinet te kå aimotis stuorra rätta jala s̄njierra, mi lä pelnubbe stikko kuffak. Dan seipe lä warka åwtå stikko-piele kuffak ja lä ållo tuolpat; seipen älläh makka kuolkah, ainat te kå stuorra tjuomah. Wadnema paneh läh nâu stuorakah ja pastelah, atte sän tai kum matta nälsjat åsen aktat ståntast kasset supew kassat, mi lä äbbå kuta tämpå kassat. Wadnem pârra lastait, karaw ja unna åwſatjit supest, leipeſt, sâkeſt, sierkaſt ja raunoſt, ja taw piepmow sän tjåggä ietjas kåtai, járvata alla muorait åtnami kassema pakto ja te tjuolla tait piekken ja kuodda kåtaſis.

Taw kåtev lä wadnem tsieggim allasif jaure jala jákå kaddai. Dat lä takatum muorra-järpåkiſt, åwſiſt, ruottasiſt ja multoſt ja lä pakkom-wuobne muotok. Muuttin tat lä äbbå 25 stikko kuffak ja 4 stikko kåbtaſk. Dan allotafka lä pelnubbe stikko. Kuolpe lä tanne ållo tuolpat ja sjallat ja lä laireſt takatum. Wättja kuoran läh juoineh ja raseh, mai nanne wadnem åta. Kåtev sän akev tsieggi tjetse kuorrai, ja tjetse finne sän alov fitta wieshot. Åtnamin sän waddja ja wieka äbbå nuoleslakai, walla kå tjethai påta, te wuodja nâu puorakit kå kuolle.

Dan su kåte uksa lä akev tjetse wuolen. Jus te sâita nâu, atte tjetse alka tsâkot ja kattjat, nâu atte uksa påta kåkes kaddai, te tsieggi wadnem puotow muoraiſt ja laireſt, maina puoto tjetjew, nâu atte tat waſt padjan uwsa padjeli. Dat puoto sjadda nâu nannosin, atte almatj ai matta mannat tan rasta. Ja jus tat paike, kannne wadnem lä muorait járvatam, lä nâu mälkatin su kåteſt, atte sän i rätt nakah kuoddet jala kiesjet tait tåkko, te sän pala te kå jákåtjít jala kanalait, mai milte matta kålkåtit jala wuojatit tait muoraitis tjetse milte, jurra nâu kå almatjah kålkåtih timparit änoi ja jákåi milte.

Dat åutos juttoſiſt sjadda almatjita auke ietjan ai kå nahe pakto. Danne lä wuoin tjåiwe wuolen te kå ruokhe jala unna wuosatj, man finne lä te kå karra kasse. Taw kassew kattjon sameh tålen ruokakin jala pakſjan ja atnin taw talkasin kaikla-kaſtj tautai wuoſti. Hui tiuras li tat talkas. Kalle ain matta ådtjot taw aptekaiſt, walla äh taſt doktorah laketeh waddet taw taita, kutilh läh ſtippaſin. Äh taſt jakeh, atte taſte lä nâu stuorra auke.

Wadnem lä ållo lâjes jutos, walla jus lata su, te kalle sâr ticta warjalit ietjas ietjas pastelis pani kum. Ånamusat tat åtja ietjas piepmow ijan, kå ådtjo ållo rafen årrot. Peiwen tat tjieka ietjas kåten jala sâmes tjiekos sajen.

Takkari li tan tâlotj juttoja wijor. Tiuras li tan nafke ja tat talkas, maw ådtjon suste, ja tan tieti almatjah muorrotin tav. Hauksep lului kalle årrom, jus tat lului ådtjom wiesjot rafen åtafjat naikin paiken, atte talatj almatjah ai lulun ådtjom wuonet tav ja åutohit tan kåtit ja puotoit. Sämmalakai lä årjeli Swerjen sjaddam mâdde ietja juttoji kum, maieste i taft aktak kaunoh tâppa, ja sämmalakai sjadda ruwva Samenätnamin ai, jus äh alkeh warjalit juttojöt ja tiptet siaw wiesjot. Kalle piernah kaunojih talle Samenätnamin ja kalle alpasah? Ruwva sâ läh kaikait pier-nait ja alpasit kåtotam taoste. Satnes lä ma, atte tah läh uro-tah, mah äh takah mawke aukew, pâro wahakaw, men kalle mian tauf lului rate tiptet siaw wiesjot åtafjat åwtân paiken, atte äh kalkah åbbânis muorrotuwat. Sâmes ietja rikain läh takam nâu, atte läh puorkom kaika piutow ja wuotsemaw ja muorai tjuoppamaw åwtân lanta-taiwan, nâu atte kaikah juttojah ja lätteh ja kuoleh ja muorah ådtjoh årrot rafen tâppa. Te wuoinih, makkar natura ietj lä tain paikin, kå almatjah äh pâsah rafetuttet tav ja tan wiesjatit. Kå aike pâta, kalkih wijsjast takkat sämmalakai tappe mia lantan ai. Takih, atte wuostas lanta-taiwa, kâne kalkih takkar rafew mierretit, lä Stuor Muorke paike Stuor Lulejun, kâne tuot stuorra kârtje lä.

Gustaf Adolf Lytzena kuoran.

Kutat peiwen tan mannam pasatismanon pasotuwai stuoramis härwaina muito tat peiwest, kå mia stuorra kânakis Gustaf Adolf jami târon Lytzena stata kuoran Dylklantan tan jakén 1632. Tat rajest li talle 275 jake mannam, ja tan peiwe muiton li sâmes pântas swenskalatj äiwe aktan ietjas akaina tsieggim åtå kirkow tan sadjai, kâne kânakis katjai. Mâdde tusan almatjah ledjin tjåkanam, kå tat åtå kirko wigituwai. Swerjest ai ledjin

ätna almatjah pätam, tai kaſkan mia krunoprinſa ja mia ärkebiſkop jala paſemus biſkop.

Kirko fuoran lä sāmē ſtuorra kierke, maw tālen piedjin taſa muiton. Alka kānākaſa tārro-ālmaift, kuttli li wuoinam, kānne waſſolattjah kāddin ſu, ſarjiwuai ietj ai ja paſsi taſa laſkoſi sāmē pāntori tāppai. Kā warraſin ſjattai ietjas ſarjaift, te walti pāntorit wālkai ja kieſeti taw ſtuorra kierkew taſa ja tjali taſa: "G. A. 1632. Jakob Eriksjon wuoini, kā kānākis jami." Taw kierkew kātjhoh tyſkalattjah Schwenzenſtein, tat lä "ſwenſkalattjai kierke".

Åta kirko Lytzena fuoran.

Åta kirko Lytzena fuoran. Luthera aike rajest li ſtuorra waſſje årrom katolikai jala pāvel-läro wānaki ja protestantai jala åta läro wānaki kaſkan. Tyſkalatj keſſar li katolika ja ſitai kaſklakai tālmot protestantait. Wimał ſjattai karra religiona-tārro Tyſklantan, mi åroi åbbå 30 jače, åutål kā tat nākai. Tan tieti tat kātjotuwwa kālmälakk-jakatj tārron. Vuostas jaki aitin keſſar ja ſu katolikah, ja protestantah wiertijin wimał anotit wiekew Gustaf Adolfift, kuttli juo tan aiken li kulos åbbå Europan. Gustaf Adolf tieti, atte keſſar waſſotti ſu, ja atte i Swerje-ke luluh ådtjot rafen årröt, jūs keſſar matalului åbbå åitet tyſkalatj protestantait. Tan tieti manai sān ietjas tārro-fuowaina Tyſklantai wieketadtjitet ietjas kuoime-jaffit.

Stuorra ja alwos tārro li talle Tyſklantan. Waſſolattjah mannin åbbå lanta pirra, pāltin statait ja häimait, kāddin almatjitet ja riewwijin ſia åpmotakait. Alka kulos tārro-āiwe li Wallenstein, kuttli li keſſara pielen ja kān wuolen ſu ſtuoramus tārro-fuowwa li. Kā talwe alki pātet tan jaken 1632, te jaki Wallenstein, atte Gustaf Adolf kalkai årröt aita åbbå talwew åwtān aina ſajen, nāu kā tārro-fuowah talloī prukojin årröt. Te sān rajai sāmē tārro-āiwe, mi li ſu wuolen, ierit ſtuorra tārro-fuowaina, wai kalkai tārrot sāmē ietja lanta-tafon. Kā Gustaf Adolf taw kūlai, te sān talaka manai Wallensteinia wuosti.

Sånn kaunai su ja su fuowaw sámes jákátja katten, man namma li Rippach, ja latai su. Wallensteina fuowwa li talloi ain hadjot, ja jus i lam sjéunjet sjaddam, te kalle Gustaf Adolf lului áitam su talaka. Walla ijan tjåkki Wallenstein fuowitzis akti ja rajai budaw tuon ietja áiwai, maw sånn li ierit radjam.

Sirenus Petrus Princeps ac Dominus Gustavus Adolphus D:G: Secundus Cetere C: D: L: P: R: Reg: Poloniae et Magni Princeps Brandenburgi Etiamq: Curiae D:na Dominae Fr:re: & Mich: G:z: Marsob:de: la: E:ng:lat:ri: et: regni: poter: cor:rect: he:re:dit: at:q: G:z: D:li: R:oma: c:do: in: A:ra: e:st: j:ur: Praes: me:nu:rum: Reg:ist: Co:rr:ig:ill: O: O: G:z: G:z: d:ca:xxxiiii.

Gustaf Adolf.

Urrat itietijt latai Gustaf Adolf waft Wallensteinaw, kuttii talle tjuottjoi Lytzena stata kuoran. Te sjattai stuorra tårro sunno fuowai kastan. Tuot ietja áiwe, kán namma li Pappenheim, li kalle ai hoppitam tåkko ietjas ritijidji kum, walla sånn wuotjatalai ja su ritijidjeh alkin patarit. Wuinoini wimak, te kå swenskalattjah kalkin áitet kejsara fuowaw, walla jurra talloi páti náu fuokkis murko, atte fuowah idtjin mateh wuoinet kuom kuomitisa. Tårro-

ålmah hadjosin pirra puok, ja sjattai sjeltes tårrom swerti ja pirsoi kum färt sajen murko sinne, kanne si wal kaunatin.

Kånakis manai jurra Smålanta ryttari kum waßjolattjai wuosti, walla murkon sän sierrani ietjas fuowaſt. Sän ja sâmes ietja ålmah, tai kassan sâmes tyffkalatj prinja ai, kuttli si su pielen, faunin muttem waßjolatj fuowaw, ja tan tåron, mi taste sjattai, wuotjatalai kånakis fietai. Su hästa li ai farjatum, ja nâu sän sitai wuolket tåroſt, walla talloī sän wuotjetuwai hartoī kassai ja

Gustaf Adolf kattatalla Lytzena stata kuoran.

katjai hästa nalte. Sâmes nuorra parne, kuttli si su faron, kättjali kiesjet si ietja hästa nala. De pâtin tyffkalatj tårro-ålmah rititin ja katjatin, kuttis tat farjatum äiwe si. Parne waſtet, atte sän si kånakis Gustaf Adolf, ja te akta taift ålmaift kätti si ja farjeti parnew ai.

Kånakasa hästa si luwas pässam ja tjuoskoi raitoi milte, ja taste wuoinin swenskalattjah, atte sia ietjetum kånakis si kattjam. Talle si latin takkar alvos famoina, atte waßjolattjah idtjin tast mateh wuostalaſtet, ainat patarin kâſi kuttik. Wallenstein wierti maniat ruoptot ja waddet swenskalattjaita witnikaw. Alvos warra-

läkstātum li årrom tan peiwen, kutat peiwen paſatismanon. Kuokte läke nan tuſan almatjah ledjin maſham häkkaw jala ledjin ſarjatum. Sia rupmahi kaſtan kaunin ſwenskalattjah ietjaſa kānākaſaw. Altje ſarjaſa li sān ådtjom, ja waſſolattjah ledjin ai riewwom ſuste kaika.

Nåu maſsi Guſtaf Adolf häkkaſ religiona, fridjawuota ja aitek-lanta åutäſt. Setj sān jami, walla ſu häggga wiesoi ſu wänaki ja åpatiſ-ålmai lunne, ja ſi ålleſtin taw, maw sān ietj i lam mattam ålleſtit. Si kadjon protestantait keſſara ja påve famost, ja nåu ſi kadjon mia aitek-lantaw ai. Ja wil udnik wiesjo muito taſte, maro Guſtaf Adolf takai, ja juukte jake tjākanih ſtuorra almatj-fuowah ſu jampem-peiwen ja paſotih ſu muitow, tappe Swerjen ja mälkatin årjan Tysklantan tan fierke kuoran, maw ſwenskalati tårro-ålmai kieſeti Guſtaf Adolſa jampem-ſadjoi, ietjas ietjetum kānākaſſai muitolwaſhan.

Swerje ja Wuotna läpa talle alkam ratotallat tai ſami pirra, kutih ietjaſa äloī kum jättih Swerjest Wuotnai kitan ja waſt ruoptot tjawtjan. Åå tuot ſtuorra ratotallam li Karlſtada ſtatan tan jaken 1905, te mierretin, atte ſameh äh taſt kalkam ådtjot jättet Wuotnai åutål witat läke nan peiwe juni- jala pietſemanon. Tat mierretim li wal ållo neure, jutte Karafawwonin ja Tjäkkerajan kaunojih ätna ſameh, kāine i läh mike ätnam tappe Swerjen, kānne ſia altoh mattih miesit njållot, ainat ſi wiertijih jättet Wuotnai åutål miese-njållom-aike, tat lä mārmes-mano alkon. Talle läpa Swerje ja Wuotna alkam ratotallat tan pirra, kalkihus tat rajest ai ſameh ådtjot jättet Wuotnai juo kitan, mārmes-mano alkon. Tåiwot kalkap, atte kalkih tarv ådtjot, jutte ietjan fjadda neures aike Karafawwona ja Tjäkkeraja ſamita.

Ryžlantan lä talle kālmat riksdaſa jala dumia alkam. Wuotnas riksdaſagast itti ſjattah mike auke, kā ſi päro luodjon kaika tat pahotakast, mi fjadda ſia lantan, ja hällin keſſara ja ſu rate-

härrai wuosti, taşa kå kejjar suttai ja rajai siaw kåsi käwke. Itti nubbet riksdagast-ke sjattah mike auk; taina käwai sämmalakai. Talle ädtjop wuoinet, sjaddakus tat kälmatist änap kå luodjom ja pako-tulve.

Portugal. Mälsatin årjelin-allelin Spanienä kuoran lä sâmes rika, man namma lä Portugal ja käste talle äutos sakah alkih kultot. Tat rika i läh nâu stuorak kå tat mia Samenätnam, walla tan sinne kauno alka ätna almatjah kå åbbå Swerjen, änap kå witta miljona. Täste wuino, atte tanne lä puorre ja sjadelis ätnam. Warin kaunojih ai kaiklakatj metallah, ruoute, kuopar, slidja ja ietja. Säwan, mi lä Portugala allelin, kauno ätna kuolle. Käifa talle kauno, maste almatjah mattih wiesjot ja pântot, walla tauf lä tat åbbå häjos lanta, waiko tat äutåla li stuorra ja fapmokis rika, mi rajai ietjas åsestidjat ja hawsait åbbå wäralta pirra. Tat pântotakka lä wal ätnå katom. Lanta wiesatah läh ritalam ja târrom kaskanisa, ammatalmah läh suolatam, ietj almok lä laikastallam ja nâu lä kaika näuranam ja hädjonom.

Talatj kânakis, kän namma lä Karl jala Carlos, lä pâtam stuorra wasjje almoika kâfkan. Talle lä tat wasjje ila stuorakin sjaddam. Kå riksdagast itti sjattah mike auk, ainat pâro ritoh, te suttai wuoin kânakis taşa, pajai ietjas alemus åiwew, kän namma lä Franco, radjat riksdagaälmait ierit ja alki ietj târjotit wani riksdaga rate taka. Franco lä talle taikkam ätna puorew ja wuojetam suollakit ierit, walla i läh täste-ke rafe sjaddam. Talle lä wasjje kânakasa ja Franco wuosti sjaddam nâu stuorakin, atte sittih piedjat kânakasaw su ammatist. Kânakis i mateh jâkset kâfkaita ietjas târro-älmaita-ke, ja täste wierti passat, atte sjadda sisngeltis târro tan wuorpets ja häjos lantan.

Tjuoke. Arjapluowest kiettoh, atte lä ätna rasjow taikkam padjelantan ja wuouten ai, mangel kå muota pâti, nâu atte talle lä karra tjuoke sjaddam. Pâttsoh näskoh ja sameh wiertijih wuole-pui jättet. Kara sawwonist lä ai saka pâtam tjuoke pirra, walla äh ain tieteh, man karras tat lä.

